

Hallitus

§ 89

26.05.2015

LAUSUNTOPYYNTÖ HELSINGIN SEUDUN LIIKENNE – KUNTAYHTYMÄN ALUSTAVASTA TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMASTA 2016 – 2018

1508/02.021.211/2010

Hallitus § 89

Esittelijä
ValmistelijaToimitusjohtaja Suvi Rihtniemi
Talous- ja hallintojohtaja Ilkka Heinänen, p. 040 533 5330

HSL:n perussopimuksen 23 §:n mukaan kuntayhtymällä on oltava taloussuunnitelma, joka ajoittuu kolmelle seuraavalle vuodelle. Taloussuunnitelma tarkistetaan vuosittain. Hallitus laatii ehdotuksen taloussuunnitelmaksi. Hallituksen laatimasta ehdotuksesta on pyydettävä jäsenkuntien lausunnot, jotka on liitettävä yhtymäkokoukselle annettavaan talousarvioehdotukseen. Taloussuunnitelman tulee sisältää mm. strategiasuunnitelma sekä tariffien ja palveluverkon muutoksia koskevat suunnitelmat.

Alustavan toiminta- ja taloussuunnitelman perusteena ovat

- HSL:n strategia 2025
- HSL:n henkilöstöstrategia 2018,
- Voimassa oleva toiminta- ja taloussuunnitelma 2015 - 2017,
- Hyväksytty liikennöintisuunnitelma 2015 – 2016 ja pidemmän aikavälin suunnitelmat,
- Vuoden 2014 tilinpäätöstiedot ja saatavissa olevat toteutum tiedot vuodelta 2015.

Taloussuunnitelma vuosille 2017 - 2018 on laadittu aiempien vuosien tapaan talousarviovuoden (2016) kustannustasoon.

- strategiasuunnitelmasta,
- liikenteen palvelutasosta ja palvelutason muutoksista,
- kuntaosuuksien tasosta,
- lipun hintojen keskimääräisistä muutoksista,
- tarkastusmaksun korottamisesta,
- kuntakohtaisen ylijäämän käytöstä tai alijäämän takaisin

maksamisesta suunnitelmakaudella 2016 – 2018 sekä siitä

- jatketaanko Kutsuplus-palvelua TTS:ssä esitetyllä tavalla 31.12.2015 päättyvän kokeilujakson jälkeen.

Keskeisiä muutoksia suunnitelmakaudella

Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ 2015) on liikenteen osalta lähtökohtana uudelle MAL-aiesopimukselle 2016 – 2019. Tavoitteena on, että aiesopimus neuvotellaan valmiiksi vuoden 2015 loppuun mennessä, ja valmistuva sopimus edistää keskeisten HLJ-strategian linjausten toteutusta.

Lippu- ja informaatiojärjestelmä (LIJ2014) – hanke jatkuu TTS-kaudella. Matkakorttijärjestelmä uusitaan ja samalla toteutetaan ajantasainen matkustajainformaatiojärjestelmä koko seudulle. Siirtyminen uuteen Lippu- ja informaatiojärjestelmään tapahtuu vaiheistetusti. Sekä nykyinen matka-korttijärjestelmä että Helmi-matkustajainformaatiojärjestelmä toimivat siirtymävaiheen aikana rinnakkain uuden järjestelmän kanssa. LIJ-hankkeen laiteasennukset jatkuvat vuoden 2016 syksyyn asti. Koekäytöt käynnistyvät lokakuussa 2015. Myös myyntijärjestelmiä otetaan käyttöön vaiheittain lokakuusta 2015 alkaen.

HSL:n tavoitteena on, että TTS-kauden lopussa asiakkailta on tarjolla entistä selvästi enemmän ajantasaista tietoa ennen matkaa ja matkan aikana sekä selkeät, helppokäyttöiset ja kohtuuhintaiset liput. Matkustajainformaatiota ja matkalippujärjestelmää kehitetään asiakaslähtöisesti palvelumuotoilun keinoja ja käyttäjä tutkimuksia hyödyntäen.

Lippujärjestelmä vaihtuu TTS-kaudella selkeisiin kaarimaisiin vyöhykkeisiin, joiden ymmärtämistä tuetaan matkustajainformaatiolla, markkinoinnilla ja palvelumuotoilulla. Lippujen hinnoittelu ei enää perustu kuntarajoihin, vaan nykyistä enemmän matkan pituuteen. Kuntien tuki kohdennetaan säännöllisten käyttäjien kausi- ja arvolippujen hintoihin. Lipunmyyntiä kehitetään hallituksen hyväksymän lipunmyynnin kehittämisselvityksen ja -suunnitelman 2014 – 2020 mukaisesti. Lipunmyynnin painopistettä siirretään strategian mukaisesti itsepalvelukanaviin. Mobiililippuja kehitetään niin, että ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan älypuhelimeen tilattavia koko HSL-alueella käyviä kertalippuja.

Sähköisessä asiakaspalvelussa painopiste on HSL:n kanta-asiakasohjelman kehittämisessä ja mobiilipalveluissa. HSL:n tavoitteena on kasvattaa sähköisiin palveluihin rekisteröityneiden asiakkaiden määrä useaan sataan tuhanteen vuoteen 2018 mennessä. Reittioppaan kokonaisvaltainen uudistus (Uusi avoin reittiopas RO4.0) on käynnissä. Uusi palvelu rakennetaan tiiviissä yhteistyössä Liikenneviraston (LiVi) kanssa.

Linjastoa kehitetään keskittämällä tarjontaa vahvoille reiteille sekä bussi- että raideliikenteessä runkolinjastrategian mukaisesti. Syksyllä 2016 käynnistyvä Länsimetro laajentaa selvästi HSL-alueen runkoverkon kattavuutta. Länsimetron käyttöönottoon liittyy samanaikaisesti toteutettava merkittävä Etelä-Espoon linjastouudistus.

Vuonna 2015 käyttöön otettu Kehärata sekä Länsimetro kasvattavat TTS-kaudella joukkoliikenteen käyttäjämääriä. Vaikutusarvioiden mukaan Länsimetro liityntälinjastoineen kasvattaa joukkoliikenteen kulkutapaosuutta seudulla 1,1 prosenttiyksikköä ja houkuttelee joukkoliikenteeseen arkipäivisin runsaat 11 000 uutta matkustajaa. Heistä kaksi kolmasosaa siirtyy henkilöautoista ja loput kevyestä liikenteestä.

HSL:n bussiliikenteen hankinnoissa suositaan tarjousvertailussa sekä haitallisia lähipäästöjä että CO₂-kuormitusta vähentäviä ratkaisuja. Tavoitteena on tuottaa tehokkaita ja laadukkaita liikennepalveluja minimoimalla sekä kustannukset että ympäristövaikutukset. Erillisiä päästöjen vähennystoimenpiteitä edistävän ympäristöbonuksen määrää kasvatetaan asteittain saavutettujen tulosten mukaisesti. Vuonna 2016 ympäristöbonukseen käytetään 1 500 000 euroa.

HSL osallistuu suunnitelmakaudella eBusSystems-hankkeeseen, jossa kehitetään sähköbussijärjestelmää. Keskeinen edellytys täyssähköisen bussiliikenteen yleistymiselle on tarkoituksenmukaisen latausinfrastruktuurin määrittely ja toteutus. HSL hankkii leasing-sopimuksella vuosien 2015 /2016 aikana 12 sähköbussia kokeilualustaksi. Näin toimimalla päästään luomaan Suomen ensimmäiset sähköbussijärjestelmät. Tämän hankkeen (ePELI) yksi osatavoite on tutustuttaa bussioperaattorit sähköbusseihin ja varmistaa, että operaattorit pystyvät jatkossa tarjoamaan liikennettä kilpailutettuun sähköbussiliikenteeseen. Tämä hanke mahdollistaa jatkossa sähköbussiliikenteen sisällyttämisen normaalin kilpailutuksen piiriin.

HSL-perussopimuksen mukaisista lippulajitutkimuksista tehdään TTS-kaudella vuonna 2016 lähijunien lippulajitutkimus. Vuosina 2017 ja 2018 tehtävät lippulajitutkimukset päätetään myöhemmin, sillä niihin vaikuttavat Kaarimallin (tariffiuudistus) ja suurten joukkoliikennehankkeiden etenemisaikataulu..

HSL tutkii suunnitelmakaudella säännöllisesti matkustajien asiakastyytyväisyyttä sekä joukkoliikenteen kaluston laatua. Lisäksi HSL osallistuu kansainväliseen BEST-tutkimukseen, jossa tutkitaan yhtenäisellä tavalla Pohjoismaiden pääkaupunkien sekä eräiden Keski-Euroopan kaupunkien asukkaiden tyytyväisyyttä joukkoliikenteeseen.

Suunnitelmakaudella on tavoitteena laajentaa toiminnan rahoituspohjaa uusien tulo- ja rahoituslähteiden avulla ja näin kasvattaa muiden tulojen absoluuttista määrää sekä samalla mahdollisuuksien mukaan myös suhteellista osuutta kaikista toimintatuloista.

VR ja HSL ovat neuvotelleet lähijunaliikennöinnin aiesopimuksen vuosille 2016 – 2021. VR:n ehdotus tuottaa HSL:lle viiden vuoden sopimuskaudella yhteensä noin 30 miljoonan euron säästön nykyhintatasoon verrattuna. Säästö on samansuuruinen kuin HSL:n arvioimat kilpailutuksen tuomat hyödyt eli 15 prosentin hinnanlasku nykytasosta. Aiesopimuksen pohjalta osapuolet valmistelevat 2015 syksyn aikana uuden viisivuotisen sopimuksen, jonka on tarkoitus astua voimaan 1.4.2016. Uusi sopimus on tarkoitus käsitellä ja hyväksyä HSL:n hallituksessa alkuvuodesta 2016. Näitä uuden sopimuksen

mahdollisesti tuomia säästöjä ei ole huomioitu alustavassa TTS:ssä. Uuden sopimuksen valmistelun ohella HSL jatkaa suunnitelmakaudella lähijunaliikenteen kilpailuttamista valmistelevia toimenpiteitä siten, että kilpailu avautuu vuonna 2021.

Suunnitelmakaudella jatketaan vuonna 2014 hyväksytyjen HSL:n varsinaisen strategian sekä henkilöstöstrategian jalkautusta.

Merkittävimmät palvelutasomuutokset suunnitelmakaudella:

- Länsimetron liikenteen aloitus 2016
- Länsimetron liikenne alkaa elokuussa 2016 ja siihen liittyen bussilinjasto Etelä-Espoossa ja Lauttasaassa muuttuu liityntäliikenteeksi.
- Mankin ja Luoman seisakkeiden lakkauttaminen 2016
- Koillis-Helsingin linjastomuutos 2017
- Runkolinja 500 Herttoniemi – Munkkivuori aloittaa vuonna 2017
- Runkolinja 560 jatketaan Matinkylään vuonna 2018
- Runkolinja 570 Mellunmäki – Aviapolis aloittaa vuonna 2018
- Suunnitelmakaudella esitetään myös aloitettavaksi raitiolinjaston muutokset Helsingissä.

Taloussuunnitelma

Toimintatulot

HSL:n toimintatulot vuonna 2016 ovat yhteensä 670,0 milj. euroa. Kasvu edellisvuoden ennusteeseen verrattuna on 52,6 milj. euroa (8,5 %). Vuonna 2017 toimintatulojen arvioidaan olevat 734,6 milj. euroa ja vuonna 2018 757,8 milj. euroa.

Lipputulot

Lipputulosten arvioinnin perustana on käytetty kolmen kuukauden toteutumatietojen pohjalta tehtyjä lipputuloennusteita vuodelle 2015. Lipputulosten arvioidaan olevan vuonna 2015 ilman ALV yhteensä 302,4 milj. euroa ja 327,0 milj. euroa vuonna 2016. Kasvu edellisvuoden ennusteeseen on 8,1 %. Lipputulot muodostavat 48,8 % HSL:n toimintatuloista vuonna 2016.

Vuodesta 2015 vuoteen 2016 lipunmyyntiin vaikuttavan matkustajamäärän arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 1,0 %. Lippujen myyntiennuste 2017 – 2018 perustuu lipun myyntiin vaikuttavan matkustajamäärän kasvuun vastaavasti yhdellä prosentilla vuosittain.

Vuonna 2016 seutulippujen hinnankorotus painottuu eniten kertalippuihin. Myös arvolippuja ja HSL-alueen kuntalaisille myytävää subventoitua kausilipun hintaa esitetään korotettavaksi. Sisäisten lippujen hinnankorotus koskee kaikkia päälippulajeja ja ovat kertalippuja lukuun ottamatta hieman seudullisia lippuja korkeammalla tasolla seudullisten ja sisäisten kausilippujen välisen hintasuhteen pienentämiseksi (valmistautuminen tulevaan kaarimalliin). Sisäisten yleis- ja haltijakohtaisten kausilippujen hintoja esitetään edelleen korotettavaksi lähemmäs omakustannushintaa. Seudullisten yleis- ja haltijakohtaisten kausilippujen osalta omakustannushinta on saavutettu esitetyillä hinnoilla.

Vuonna 2017 lipputulojen arvioidaan olevan 334,3 milj. euroa ja vuonna 2018 346,2 milj. euroa.

Vuonna 2017 jäsenkuntien HSL:ltä veloittamat joukkoliikenteen infrakustannukset nousevat merkittävästi, kun sekä Länsimetro että Kehärata liikennöivät koko vuoden. Vuonna 2017 kuntien subventioasteen arvioidaan keskimäärin olevan 52,2 % ilman merkittäviä lipun hintojen korotuksia. Jos kuntien maksama keskimääräinen subventioaste halutaan tuolloin edelleen pitää 50 %:ssa, tulisi lipputuloja vuonna 2017 kerätä lisää noin 24,9 milj. euroa. Tämä merkitsisi keskimäärin 11,4 %:n korotusta nykyisiin lipun hintoihin laskettuna joukkoliikenteen keskimääräisen joustokertoimen -0,3 mukaan.

Lippujen hintoja esitetään korotettavaksi vuonna 2016 keskimäärin 6,9 %. Sisäisiin lippuihin esitetään keskimäärin 7,2 %:n korotusta ja seutulippuihin keskimäärin 6,6 %:n korotusta, kun kuntien keskimääräisen subventioasteen ylärajana on 50,0 %. Lippujen hintojen korotusehdotus johtuu pääosin kasvaneista Länsimetron käyttönoton, Kehäradan (käytössä ensimmäistä kertaa koko vuoden) sekä muun metrolinjan (metrovarikon laajennus, kulunvalvontalaitteisto) aiheuttamista infrakustannuksista. Osaltaan kustannuksia kasvattavat myös em. syistä aiheutuvat manuaalisen metro- ja junaliikenteen operointikustannusten kasvu. Yleiskustannusten puolella suurin kustannusten kasvu aiheutuu LIJ-järjestelmän käyttönotosta (vaikutus poistoihin) sekä sen ja nykyisen matkakorttijärjestelmän yhtäaikaisesta ylläpidosta aiheutuvasta ICT- ja tietoliikennekulujen kasvusta.

Lipunhintojen korotusesityksissä ei ole huomioitu Kutsuplus-liikenteen kustannuksia.

Korttimaksuja matkakorteista arvioidaan kertyvän 0,7 milj. euroa vuonna 2016.

Kuntaosuudet

Ne menot, joita ei voida kattaa lipputuloilla tai muilla tuloilla, jäsenkunnat maksavat HSL:lle kuntaosuuksina. Kuntaosuudet muodostuvat operointikustannusten, yleiskustannusten, joukkoliikenneinfran ja Kutsuplus-palvelun kuntaosuuksista.

Kuntaosuudet talousarviossa 2016 ovat yhteensä 326,7 milj. euroa, mikä sisältää arvioidun 5,1 milj. euron kuntaosuuden Kutsuplus-liikenteeseen. Kuntaosuudet muodostavat 48,8 % HSL:n toimintatuloista.

Tarkastusmaksutuloja arvioidaan kertyvän 5,0 milj. euroa ja VR:ltä laskutettavaa korvausta tarkastustoiminnasta 1,1 milj. euroa. Tarkastusmaksua esitetään korotettavaksi 80 eurosta 100 euroon. Matkalippujen tarkastustoiminnassa huomioidaan siirtyminen uuteen lippu- ja informaatiojärjestelmään sekä taksa- ja lippujärjestelmään. Toiminnan painopiste on asiakkaiden opastamisessa uuden järjestelmän käyttöönottoon. Tämän vuoksi tarkastusmaksutuloja arvioidaan kertyvän noin 25 % normaali-tasoa vähemmän vuosina 2016–2017.

Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki

Valtion suurten kaupunkien joukkoliikennetuen määräksi on arvioitu 5,4 milj. euroa vuosina 2015 - 2018. Vuonna 2014 suurten kaupunkien joukkoliikennetuki HSL:lle oli vielä 6,1 milj. euroa. Muita tukia ja avustuksia arvioidaan saatavan 0,9 milj. euroa.

Vuokratuloja liikennöitsijöiltä laskutettavista taukotilojen, matkakorttilaitteiden ja sähköbussien vuokrista arvioidaan saatavan 2,3 milj. euroa.

Toimintamenot

HSL:n toimintamenot vuonna 2016 ovat yhteensä 668,6 milj. euroa. Toimintamenot kasvavat vuoden 2015 ennusteesta 63,2 milj. euroa (10,4 %). Vuonna 2017 toimintamenojen arvioidaan olevat 722,6 milj. euroa ja vuonna 2018 743,4 milj. euroa.

Henkilöstökulut ovat 19,7 milj. euroa, mikä on 3,0 % toimintamenoista. Edellisvuoden ennusteesta henkilöstömenot kasvavat 0,2 milj. eurolla (0,9 %). Palkkojen yleisiin sopimuskorotuksiin on varattu 0,4 %.

Palveluiden ostot

Palveluiden ostomenot vuonna 2016 ovat yhteensä 639,4 milj. euroa, 95,6 % HSL:n toimintamenoista.

Joukkoliikenteen operointikustannukset

Joukkoliikenteen operointikustannukset Kutsuplus mukaan lukien ovat 505,2 milj. euroa, 75,6 % HSL:n toimintamenoista. Kuntaosuuksissa joukkoliikenteen operointikustannuksiin sisältyy sähköbussien hankinnan nettokustannuksia 0,6 milj. euroa.

Joukkoliikenteen kustannustason arvioidaan nousevan keskimäärin 2,1 % edellisvuoden tasosta.

Bussiliikenteen menot vuonna 2016 ovat yhteensä 319,7 milj. euroa, josta Kutsuplussin osuus on 5,1 milj. euroa. Bussiliikenteen menot sisältävät

ympäristöbonusvarauksen 1,5 milj. euroa. Vuonna 2016 bussiliikenteen kustannustason arvioidaan nousevan 2,5 %.

Vuonna 2017 bussiliikenteen menoiksi yhteensä arvioidaan 324,6 milj. euroa, josta Kutsuplussin osuus on 13,0 milj. euroa. Vuonna 2018 bussiliikenteen menoiksi yhteensä arvioidaan 341,9 milj. euroa, josta Kutsuplussin osuus on 26,3 milj. euroa. Vuonna 2016 bussiliikenteen kustannuksia alentaa Länsimetron valmistuminen ja liityntäliikenteen alkaminen.

Junaliikenteen menot ovat vuonna 2016 yhteensä 94,0 milj. euroa ml. Junakalustoyhtiön vuokrat Sm5-kalustosta. Vuonna 2017 junaliikenteen kustannuksiksi arvioidaan 102,4 milj. euroa ja vuonna 2018 102,4 milj. euroa. Vuonna 2016 menot kasvavat uuden Sm5-kaluston käyttöönoton ja Kehäradan liikennöinnin takia.

HSL:n ja VR:n lähiliikennesopimuskokonaisuudesta on tehty vuoden 2014 alusta voimaan tullut muutossopimus, joka liitti Keravan ja Kirkkonummen matkustuksen osaksi ostopalvelusopimusta. Uusi sopimusrakenne kasvattaa sekä HSL:n lipputuloja että kustannuksia lähiseutuvyöhykkeeltä. Lähi-junaliikenteen sopimukseen tehtiin samalla useita päivityksiä, täydennyksiä ja tulkintaerimielisyyksien tarkennuksia.

Junaliikenteen operointimenot on uuden sopimuksen myötä jaettu kunnille matkustajakilometreistä ja nousuista laskettujen kuntakohtaisten jako-osuuksien painotettuna keskiarvona. Painoina on käytetty kummallekin osatekijälle 0,5. Uuden junakaluston käyttöönoton myötä pääomakustannukset nousevat merkittävästi ja pelkästään matkustajakilometreihin perustuva kuntajako kohdistaisi 3. vyöhykkeen kunnille kohtuuttoman suuret kustannukset. Tarvittavan kalustomäärän kannalta ratkaisevaa on maksimikuormitus eli nousujen määrä, ei matkojen pituus.

Raitioliikenteen kustannusten vuonna 2016 arvioidaan olevan 53,7 milj. euroa. Raitioliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 1,3 %. Vuonna 2017 kustannuksiksi arvioidaan 56,5 milj. euroa ja vuonna 2018 60,4 milj. euroa. Vuonna 2016 kustannukset nousevat uuden kaluston pääomakustannusten johdosta.

Metroliikenteen kustannusten vuonna 2016 arvioidaan olevan 33,6 milj. euroa. Metroliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 1,4 %. Vuonna 2017 kustannuksiksi arvioidaan 43,7 milj. euroa ja vuonna 2018 43,3 milj. euroa. Vuonna 2016 kustannukset nousevat uuden metrokaluston ja Länsimetron käyttöönoton myötä.

Metron viikonloppuöiden yöliikennekokeilu lopetettiin vuonna 2014. Taloussuunnitelma ei sisällä yöliikenteen kustannuksia vuosina 2016 - 2018.

Lauttaliikenteen kustannusten vuonna 2016 arvioidaan olevan 4,2 milj. euroa ja pysyvän samalla tasolla suunnitelmavuosina 2017 - 2018. Lauttaliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 1,3 %.

Kutsuplus-liikenteen operointikustannusten vuonna 2016 arvioidaan olevan 5,1 milj. euroa ja vuonna 2017 13,0 milj. euroa sekä vuonna 2018 26,3 milj. euroa, mikäli Kutsuplus-liikennettä jatketaan koekäytön päätyttyä.

Muut palvelujen ostomenot

Muiden kuin operointipalvelujen ja infrapalvelujen ostoihin käytetään vuonna 2016 34,4 milj. euroa. Muihin palvelujen ostoon käytetään vuonna 2017 32,2 milj. euroa ja vuonna 2018 31,9 milj. euroa. Vuonna 2016 lisäkustannuksia aiheuttaa LIJ-hankkeen valmistuminen ja uuden sekä vanhan matka-lippujärjestelmän rinnakkaiskäytön kustannukset. ICT-kustannuksia kasvattaa lisäksi LIJ-hankkeen mukanaan tuomat uudet palvelut ja erityisesti informaatiojärjestelmien kehittäminen. Myös uusien liikennejärjestelmien ja palveluiden käyttöönoton tiedostus- ja markkinointikustannukset kohdistuvat vuoteen 2016. Vuonna 2017 muiden palvelujen ostomenojen arvioidaan hieman laskevan vuoden 2016 tasosta.

Joukkoliikenteen infrakorvaukset

Kunnille joukkoliikenteen infrasta maksettava käyttökorvaus vuonna 2016 on 99,7 milj. euroa. Infrakustannukset sisältävät kustannukset Helsingiltä 72,6 milj. euroa, Espoolta 13,0 milj. euroa, Vantaalta 13,8 milj. euroa, Keravalta 0,08 milj. euroa sekä Kirkkonummelta 0,2 milj. euroa.

Inframenoihin sisältyy 50 % pääoman poistoista ja koroista sekä hallinto- ja ylläpitokulut täysimääräisinä. Pääomakorvauksen laskentaperusteena ennen vuotta 2010 käyttöönotetun infran osalta on käytetty omaisuuden tarkistettua käypää arvoa. Uuden infran osalta laskentaperusteena on kirjanpitoarvo. Pääomalle laskettavan koron osalta on laskennallisena korkona käytetty infrasopimuksen mukaista viittä prosenttia.

HSL:n ja sen jäsenkuntien välinen sopimus joukkoliikenneinfran kustannusten korvaamisesta on ollut voimassa vuodesta 2010. Sopimuksen 8.2. kohdan mukaan vuonna 2012 tai sen jälkeen käyttöön otettavien, merkittävien joukkoliikenneinvestointien johdosta infrakulujen kohdistamisesta sovitaan kokonaan erikseen. Tällaisia uusia, merkittäviä joukkoliikenneinvestointeja ovat ainakin Länsimetro ja Kehärata. Talous- ja toimintasuunnitelmassa infrakustannusten jaossa on sovellettu Kehäradan ja Länsimetron osalta 27.5.2015 hyväksytyn sopimuksen periaatteita. Samoin lipputulojen kohdistuksessa on Kehäradan käyttöönoton aiheuttamasta kertaseutulipputulojen kasvusta kohdistettu Vantaalle; vuonna 2016 3 milj. euroa (kertaseutulipputulojen kasvu vuonna 2016 on Kehäradan myötä arvioitu olevan yhteensä 5 milj. euroa).

Vuonna 2017 infrakuluja arvioidaan maksettavan yhteensä 129,7 milj. euroa ja vuonna 2018 130,0 milj. euroa. Joukkoliikenteen infrakustannukset nousevat merkittävästi Länsimetron sekä Kehäradan myötä.

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin on vuodelle 2016 varattu 1,8 milj. euroa. Vuoden 2017 varaus on 1,1 milj. euroa ja vuonna 2018 1,2 milj. euroa.

Vuoden 2016 varaus sisältää uusien matkakorttien hankinnan, kun uusi lippu- ja informaatiojärjestelmä on käytössä.

Vuokrakulut vuonna 2016 ovat 4,5 milj. euroa. Vuokrakulut sisältävät HSL:n toimitilojen vuokrakustannusten lisäksi sähköbuseista maksettavia leasing-vuokria 1,2 milj. euroa sekä VR:lle maksettavia vuokria matkakorttilaitteista 0,4 milj. euroa. Vuoden 2017 varaus on 5,1 milj. euroa ja vuoden 2018 varaus 5,1 milj. euroa.

Muut kulut vuonna 2016 ovat 3,1 milj. euroa. Muihin menoihin sisältyvät tarkastusmaksujen luottotappiot ja luottotappiovaraukset, joita arvioidaan kirjattavan yhteensä 2,4 milj. euroa. Muihin menoihin on varattu vuodelle 2017 3,3 milj. euroa ja vuodelle 2018 3,3 milj. euroa.

Toimintakatteen vuonna 2016 arvioidaan olevan 1,4 milj. euroa ylijäämäinen ja se riittää kattamaan rahoituskulut, joita arvioidaan olevan 0,4 milj. euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut

HSL rahoittaa investointinsa tarvittaessa lainanotolla rahoituslaitoksilta. HSL on toistaiseksi ollut velaton ja talousarviolainaa ei todennäköisesti tarvitse nostaa myöskään vuonna 2015.

Uusiin investointeihin arvioidaan vuonna 2016 tarvittavan lainaa 35 milj. euroa, vuonna 2017 10 milj. euroa ja vuonna 2018 5 milj. euroa, jolloin lainakanta vuoden 2018 lopussa olisi noin 42,9 milj. euroa. Lainakorkona laskennassa on käytetty 1,5 %.

Rahoituksen nettomenojen vuonna 2016 arvioidaan olevan 0,4 milj. euroa ja kasvavan vuosina 2017 ja 2018 siten, että varaus vuodelle 2017 on 0,7 milj. euroa ja vuodelle 2018 0,8 milj. euroa.

Vuosikate rahoituserien jälkeen on 1,0 milj. euroa ylijäämäinen.

Suunnitelmapoistot vuonna 2016 ovat 10,7 milj. euroa ja ne kasvavat edellisvuoden ennusteeseen verrattuna 2,0 milj. eurolla (23,4 %). Suunnitelmapoistojen arvioidaan kasvavan vuosina 2017 -2018 LIJ-hankkeen valmistuttua ja varaus vuodelle 2017 on 21,0 milj. euroa ja vuodelle 2018 23,3 milj. euroa. LIJ-hankkeen on arvioitu olevan kaikilta osin tuotantokäytössä vuoden 2016 lopussa, josta lähtien poistot on hankkeen osalta laskettu täysimääräisinä. Hankkeelle kirjatun työn osuuden poistot on aloitettu määrittelyvaiheen päätyttyä kesällä 2013.

Tilikauden 2016 alijäämäksi arvioidaan jäävän 9,7 milj. euroa, ja se voidaan kattaa edellisvuosien ylijäämästä.

Investoinnit

HSL:n investointimenot vuonna 2016 ovat 34,1 milj. euroa, vuonna 2017 9,8 milj. euroa ja vuonna 2018 4,2 milj. euroa.

Suunnitelmakauden merkittävin investointi on LIJ-2014-hanke, johon suunnitelmakauden 2016 – 2018 aikana käytetään yhteensä noin 33,4 milj. euroa. Määrärahavaraus vuodelle 2016 on 28,2 milj. euroa, vuodelle 2017 4,1 milj. euroa ja vuodelle 2018 1,1 milj. euroa.

Matkustajainformaatiolaitteisiin ja –järjestelmiin (mm. Uusi reittiopas, aikataulu-, info- ja patterinäytöt, Live-etuuksien risteyslaitteet) on varattu suunnitelmakaudelle 5,4 milj. euroa, mistä 2,1 milj. euroa vuodelle 2016, 2,0 milj. euroa vuodelle 2017 ja 1,2 milj. euroa vuodelle 2018.

Toimiala-IT:n kehityshankkeisiin on varattu suunnitelmakaudelle 3,5 milj. euroa. Merkittävimpiä yksittäisiä kehittämishankkeita ovat matkustajalaskentalaitteiden hankinta, johon on varattu suunnitelmakaudella yhteensä 0,6 milj. euroa. Toimiala-IT:n yleiseen kehittämiseen on varattu 0,8 milj. euroa, joukkoliikennerekisterin (JORE) ohjelman kehittämiseen on varattu suunnitelmakaudella yhteensä 0,9 milj. euroa ja liikennetietojen raportointikannan (L-INFO) kehittämiseen 0,2 milj. euroa.

Asiakassovellusten kehittämiseen on varattu suunnitelmakaudelle yhteensä 2,2 milj. euroa, joka pitää sisällään asiakasohjelmaan, CRM-järjestelmään ja mobiilipalveluiden kehittämiseen varatut määrärahat.

Muihin ICT-investointeihin on varattu suunnitelmakaudelle 3,3 milj. euroa. Muissa investoinneissa on varauduttu suunnitelmakaudella 0,3 milj. eurolla HSL:n toimitilojen remontointimenoihin.

Kutsuplus

HSL:n esitetyt kuntaosuudet talousarviossa 2016 sisältävät arvioidun 5,1 milj. euron kuntaosuuden Kutsuplus-liikenteeseen.

Kutsuplus-palvelun operointiin on varattu vuodelle 2016 5,1 milj. euroa ja yleiskustannuksiin 1,3 milj. euroa. Yleiskustannukset sisältävät järjestelmän ICT-kustannuksia 0,6 milj. euroa, markkinointikuluja 0,2 milj. euroa, järjestelmän kehittämiskuluja 0,2 milj. euroa, HSL:n henkilöstökuluja 0,3 milj. euroa. Lipputuloja Kutsuplus-palvelusta arvioidaan kerättävän vuonna 2016 1,3 milj. euroa. Kutsuplus-palvelun lipputulojen arvioidaan suunnitelmakauden lopulla vuonna 2018 kattavan 53 % palvelun kustannuksista.

Ehdotus (SR)

Hallitus päättää pyytää Helsingin, Espoon, Vantaan, Kauniaisten ja Keravan kaupunkeja ja Kirkkonummen ja Sipoon kuntia 31.8.2015 mennessä antamaan lausuntonsa Helsingin Seudun Liikenne – kuntayhtymän taloussuunnitelmaehdotuksesta 2016 - 2018. Lausuntoa pyydetään:

- a) strategiasuunnitelmasta,
- b) liikenteen palvelutasosta ja palvelutason muutoksista,
- c) kuntaosuuksien tasosta,

- d) lipun hintojen keskimääräisistä muutoksista
- e) tarkastusmaksun korottamisesta,
- f) kuntakohtaisen ylijäämän käytöstä tai alijäämän takaisin maksamisesta suunnitelmakaudella 2016 – 2018,
- g) ja siitä, jatketaanko Kutsuplus-palvelua TTS:ssä esitetyllä tavalla 31.12.2015 päättyvän kokeilujakson jälkeen.

Käsittely

Talous- ja hallintojohtaja Ilkka Heinänen selosti asiaa. Hallituksen varajäsen Christel Liljeström poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn aikana.

Hallituksen jäsen Sirpa Hertell teki keskustelun aikana vastaehdotuksen Hannele Kerolan ja Björn Månssonin kannattamana siten, että g kohdan jälkeen tehdään lisäys joka kuuluu: Hallitus esittää huolensa lisääntyneiden infrakulujen vaikutuksista lippujen hintoihin TTS-kaudella ja pyytää kuntia kiinnittämään erityistä huomioita siihen, millä keinoilla jopa yli 15 % korotukset lipunhintoihin voidaan välttää.

Hallitus päätti lisätä päätöstekstiin yksimielisesti Sirpa Hertellin ehdotuksen joka kuuluu: Hallitus esittää huolensa lisääntyneiden infrakulujen vaikutuksista lippujen hintoihin TTS-kaudella ja pyytää kuntia kiinnittämään erityistä huomioita siihen, millä keinoilla jopa yli 15 % korotukset lipunhintoihin voidaan välttää.

Päätös

Hallitus päättää pyytää Helsingin, Espoon, Vantaan, Kauniaisten ja Keravan kaupunkia ja Kirkkonummen ja Sipoon kuntia 31.8.2015 mennessä antamaan lausuntonsa Helsingin Seudun Liikenne – kuntayhtymän taloussuunnitelmaehdotuksesta 2016 - 2018. Lausuntoa pyydetään:

- a) strategiasuunnitelmasta,
- b) liikenteen palvelutasosta ja palvelutason muutoksista,
- c) kuntaosuuksien tasosta,
- d) lipun hintojen keskimääräisistä muutoksista
- e) tarkastusmaksun korottamisesta,
- f) kuntakohtaisen ylijäämän käytöstä tai alijäämän takaisin maksamisesta suunnitelmakaudella 2016 – 2018,
- g) ja siitä, jatketaanko Kutsuplus-palvelua TTS:ssä esitetyllä tavalla 31.12.2015 päättyvän kokeilujakson jälkeen.

Hallitus esittää huolensa lisääntyneiden infrakulujen vaikutuksista lippujen hintoihin TTS-kaudella ja pyytää kuntia kiinnittämään erityistä huomioita

siihen, millä keinoilla jopa yli 15 % korotukset lipunhintoihin voidaan välttää.

Liite

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän alustava toiminta- ja
taloussuunnitelma 2016 – 2018

Pöytäkirja on yleisesti nähtävänä HSL:n kirjaamossa 15.6.2015

Todistan pöytäkirjanotteen oikeaksi

Helsingissä 29.5.2015

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'P. Asikainen'.

Pirjo Sailavuo-Asikainen
hallintosihteeri

HSL:N HALLITUKSEN PÄÄTÖKSIÄ KOSKEVAT MUUTOKSENHAKUOHJEET

Tässä Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymän hallituksen pöytäkirjassa olevaan päätökseen tyytymätön saa tehdä siitä **oikaisuvaatimuksen** HSL:n hallitukselle. HSL:n hallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta **kunnallisvalituksella** Helsingin hallinto-oikeudelta. HSL:n hallituksen tekemästä hankintapäätöksestä voidaan tehdä **hankinta-oikaisu HSL:n hallitukselle tai valitus markkinaoikeuteen**.

Valitusviranomainen antaa tiedon valituksesta mahdollisesti perimistään maksuista.

ASIANOSAINEN JA JÄSENET

Näissä muutoksenhakuohjeissa tarkoitetaan asianosaisella sitä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen). HSL:n jäsenkunnalla tarkoitetaan Helsingin, Espoon, Kauniaisten, Keravan, Vantaan kaupunkia tai Kirkkonummen taikka Sipoon kuntaa (HSL:n jäsenkuntia). Näiden jäsenellä tarkoitetaan kuntalain (365/1995) 4 §:n mukaista henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä (jäsen).

MUUTOKSENHAKU- JA VALITUSKIELLOT

Tämän pöytäkirjan §:ssä olevista päätöksistä, jotka koskevat yksinomaan valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kuntalain (365/1995) mukaista kunnallisvalitusta. Kunnallisvalitusta ei saa tehdä myöskään kunnallisen virkaehtosopimuslain (669/1970) 26 §:ssä tarkoitetuista asioista.

Päätöksestä, josta voidaan tehdä oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. Kunnallisvalitus on mahdollinen vasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen.

Tämän pöytäkirjan §:ssä olevista hankintapäätöksistä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta, jos muutoksenhaun perusteena oleva asia kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan.

Puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea muutosta valittamalla, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelyluppaa hankintalain 86 §:n mukaisesti.

OIKAISUVAATIMUSOHJE

Päätökseen tyytymätön saa tehdä siitä oikaisuvaatimuksen HSL:n hallitukselle. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä asianosainen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä HSL:n jäsenkunta sekä tämän jäsen.

Oikaisuvaatimus on tehtävä neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista tiedoksisaantipäivää mukaan lukematta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Myöhästynyttä oikaisuvaatimusta ei oteta tutkittavaksi.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon saantitodistukseen merkittynä päivänä, jos päätös on lähetetty asianosaiselle tiedoksi saantitodistuksin, taikka tiedoksiantotodistukseen merkittynä päivänä, jos päätös on annettu asianosaiselle tiedoksi henkilökohtaisesti. Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, ellei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. HSL:n jäsenkunnan tai tämän jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on asetettu yleisesti nähtäville HSL:n kirjaamossa.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saadun tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Siitä on käytävä ilmi, mihin päätökseen se on kohdistettu sekä oikaisuvaatimuksen tekijän vaatimus perusteluineen. Oikaisuvaatimus on sen tekijän tai tämän valtuuttaman asiamiehen allekirjoitettava. Jos ainoastaan asiamies on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, on siinä mainittava asiamiehen ammatti, asuinkunta ja postiosoite.

Jos oikaisuvaatimuksen tekijälle on annettu päätös tiedoksi saantitodistuksin tai henkilökohtaisesti, on oikaisuvaatimukseen liitettävä todistus tiedoksisaantipäivästä (tiedoksisaanti- tai tiedoksiantotodistus).

Oikaisuvaatimus on osoitettava Helsingin seudun - kuntayhtymän hallitukselle ja toimitettava virka-aikana henkilökohtaisesti tai lähtetin välityksellä HSL:n kirjaamoon, osoite Opastinsilta 6 Aa, 00520 Helsinki.

Lähetäjän omalla vastuulla voi oikaisuvaatimuksen myös lähettää postitse osoitteella HSL, kirjaamo, PL 100, 00077 HSL taikka sähköpostitse osoitteeseen hsl@hsl.fi. Asiakirjat on toimitettava niin ajoissa, että ne ehtivät perille ennen oikaisuvaatimuksen tekemiselle varatun määräajan päättymistä.

VALITUSOSOITUS

Kuntalain (365/1995) mukaisen kunnallisvalituksen Helsingin hallinto-oikeudelle saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muutoin lainvastainen.

Kunnallisvalituksen saa tehdä oikaisuvaatimusta koskevasta päätöksestä se, joka on tehnyt asiassa oikaisuvaatimuksen. Jos päätöstä on oikaisuvaatimuksen johdosta muutettu, saa kunnallisvalituksen tehdä muikin päätöksen asianosainen taikka HSL:n jäsenkunta tai tämän jäsen.

Kunnallisvalitus on tehtävä kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista tiedoksisaantipäivää mukaan lukematta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, saa valituksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon saantitodistukseen merkittynä päivänä, jos päätös on lähetetty asianosaiselle tiedoksi saantitodistuksella, taikka tiedoksiantotodistukseen merkittynä päivänä, jos päätös on annettu asianosaiselle tiedoksi henkilökohtaisesti. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, ellei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä.

HSL:n jäsenkunnan tai tämän jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on asetettu yleisesti nähtäville HSL:n kirjaamossa.

Kunnallisvalitus on tehtävä kirjallisesti. Valituskirjelmässä on ilmoitettava valituksen tekijän nimi, ammatti, asuinkunta ja posti-osoite; päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä; miltä osin päätöksestä valitetaan; muutos, joka päätökseen vaaditaan tehtäväksi; sekä muutosvaatimuksen perustelut.

Valituskirjelmä on valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava. Muun kuin valittajan allekirjoittamassa valituskirjelmässä on mainittava tämän kotikunta, postiosoite ja muut yhteystiedot.

Valituskirjelmään on liitettävä päätös, josta valitetaan, alkuperäisenä tai jäljennöksenä, sekä todistus valitusajan alkamisesta (tiedoksisaanti- tai tiedoksiantotodistus). Pöytäkirjaotteen voi tilata HSL:n kirjaamosta (puh. (09) 47664444).

Valituskirjelmä on osoitettava Helsingin hallinto-oikeudelle ja sen voi toimittaa hallinto-oikeuden kansliaan henkilökohtaisesti, asiamiestä käyttäen, lähetin välityksellä, postitse, telekopiona tai sähköpostin avulla kuten laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) säädetään. Valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen hallinto-oikeuden kanslian aukioloajan päättymistä.

Helsingin hallinto-oikeuden yhteystiedot:
Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
00520 Helsinki
puh. 010 36 42000, 010 36 42069 kirjaamo, 0100 86 311
fax. 010 36 42079
sähköposti: helsinki.hao(at)oikeus.fi

OIKAISUOHJE JA VALITUSOSOITUS HANKINTA-ASIASSA

I Oikaisuohje

Hankintapäätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön asianosainen voi tehdä hankintalain 80-83 §:n mukaan Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän hallitukselle kirjallisen hankintaoikaisun. Hankintaoikaisua sovelletaan myös sellaiseen hankintayksikön päätökseen, johon ei muutoin sovelleta vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annettua lakia (349/2007).

Hankintaoikaisu on tehtävä neljäntoista (14) päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintapäätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saadun tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä

tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi oikaisua vaativan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi. Hankintaoikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.

Hankintaoikaisu osoitetaan Helsingin seudun -kuntayhtymän hallitukselle ja toimitetaan virka-aikana henkilökohtaisesti tai lähettämällä välityksellä HSL:n kirjaamoon, osoite: Opastinsilta 6 Aa, Helsinki. Lähettäjän omalla vastuulla voi oikaisuvaatimuksen myös lähettää postitse osoitteella HSL, kirjaamo, PL 100, 00077 HSL taikka sähköpostitse osoitteeseen hsl@hsl.fi. Asiakirjat on toimitettava niin ajoissa, että ne ehtivät perille ennen hankintaoikaisun tekemiselle varatun määräajan päättymistä.

Hankintaoikaisun vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asianosainen voi hankintalain nojalla hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

II Valitusosoitus markkinaoikeuteen

Tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee, voi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi tekemällä valituksen, mikäli päätökseen sovelletaan vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annettua lakia (349/2007).

Valitus on tehtävä kirjallisesti **14 päivän** kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.

Valitus on tehtävä **30 päivän** kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, jos hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen hankintalain 78 §:n 1 nojalla noudattamatta odotusaikaa.

Valitus on tehtävä **kuuden kuukauden** kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut *olennaisesti* puutteellinen.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saadun tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Valituksessa on ilmoitettava hankinta-asia, jota valitus koskee, sekä valittajan vaatimukset ja niiden perusteet. Puitejärjestelyyn perustuvan hankinnan osalta valituskirjelmässä on esitettävä, minkä vuoksi käsittelylupa tulisi myöntää.

Valituksessa on ilmoitettava valittajan nimi ja kotikunta. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatija on joku muu henkilö, valituksessa on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Lisäksi on ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valitukseen on liitettävä alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, johon haetaan muutosta, sekä todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta. Valitukseen on liitettävä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi. Asiamiehen on liitettävä valituskirjelmään valtakirja, kuten hallintolainkäyttölain 21 §:ssä säädetään.

Valitus on toimitettava markkinaoikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen markkinaoikeuden virka-ajan päättymistä. Tiedoksisaantipäivää ei lasketa mukaan.

Hakemuksen voi toimittaa markkinaoikeuden kansliaan henkilökohtaisesti, asiamiestä käyttäen, lähetin välityksellä, postitse, te-
lekopiona tai sähköpostin avulla kuten laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) säädetään. Jos vireille-
panon viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa asiakirjat toi-
mittaa markkinaoikeudelle ensiksi seuraavana arkipäivänä.

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle

Hankintalain 88 §:n nojalla hankinta-asiaan muutosta hakevan on kirjallisesti ilmoitettava Helsingin seudun liikenne -kuntayhty-
mälle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmoitus on toimitettava HSL:lle viimeistään silloin, kun hankintaa
koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Ilmoitus on toimitettava kohdassa I mainittuun osoitteeseen.

Markkinaoikeuden osoite ja muut yhteystiedot

Markkinaoikeus
Radanrakentajantie 5
00520 Helsinki
puh. 010 364 3300
fax 010 364 3314, sähköposti: markkinaoikeus@oikeus.fi